

Лобши Сада

БРОЈ
5Главни и одговорни уредник
ДУШАН ЧАМПРАГ

Нови Сад, 22 јануар 1939

За власника и издавача одговара
ДУШАН ЧАМПРАГГОДИНА
XVI

Шта је учињено за ових 20 година, а шта би требало још да се учини?

То је тема великог, занимљивог броја „Новог Сада“, која редакција нашег листа већ припрема за штампу. Тај број, огроман по свом обиму и савршено технички израђен обухватиће период рада и развитака нашег града у току последњих двадесет година, па ће се позабавити и питањем: шта још све треба урадити да би Нови Сад постао оно што се од њега с правом очекује, а што није неостварљиво.

То је, бесумње, тема која ће сваког Новосађанина, па и све Војвођане у највећој мери интересовати. То ће бити разнолик, интересантан, али уједно и поучан материјал за свакога.

За прошлих двадесет година Нови Сад је дивовским змахом напредовао у сваком погледу, нема сумње. Под туђинским јармом, наш град није могао природно и по својој вредности да се развија. Тадашњи властодршци се баш нису много старали за Нови Сад, који је тада, уствари, био погранична варош, на граници Угарске и Хрватске и Славоније. И наш град је занемариван у оно време у сваком погледу. Не само због поменутог пограничног положаја, него више због тога, што се у Пешти и Бечу знало да је Нови Сад заиста српска, права српска варош и да се ту мађаризација или германизација никада неће моћи ни милом ни силом спровести.

За време Светског рата наш град је прошао кроз јаку кризу. Политичка атмосфера је била загушљива. Срби су били потлачени живаљ, а привредно стање је тада било више него очајно. У то доба наш град заиста није могао ни помишљати на неки значајни развитак ни на културно ни на привредно поље. Неман страшнога рата је укочила сваки озбиљнији прогрес.

После ослобођења и уједињења прилике у Новом Саду су се из основа измениле. Доласком српске војске у ове наше крајеве, ситуација је постала повољнија. У слободној земљи могло се слободно дисати и радити и помишљати на свестрани конструктиван рад.

За двадесет година — то ми сви знамо, наша варош је невероватно напредовала и развила се у велелеп град. За две деценије је веома много учињено за Нови Сад, како је могло бити учињено још и много више. Нови Сад је добио бановину и постао центар најбогатије области Краљевине Југославије.

Отад је напредак нашег града био још бржи и очигледнији.

О томе импозантном и важном развоју Новог Сада биће у великом, специјалном броју „Новог Сада“ опширно писано. Редакција је за тај посао — стварање исцрпне и верне слике о развоју нашег града за 20 година — ангажовала најугледније писце, стручњаке и оне људе који су највише позвани да о том важном процесу у Новом Саду говоре.

Ови занимљиви чланци обухватиће све домене јавног делања и стварања у Новом Саду од 1918 до данас. Ту ће се велика пажња поклонити, пре свега просветном развоју нашег града, који је несумњиво огроман. Али веће се ништа мање пажње поклонити ни осталим појавама у вези са прогресом наше вароши за прошле две деценије.

Посебни чланци, писани од стручњака и одличних познавалаца Новог Сада, пружиће јасну и верну слику напредовања и прогреса нашег града на привредном, социјалном и културном пољу. Читаоцима „Новог Сада“ ће се пружити прилика да помоћу тог великог специјалног броја нашег листа баце погледу блиску прошлост и освеже своје успомене о томе.

Они који нису живели у то време у Новом Саду или су неупућени из било кога разлога, моћи ће из овог специјалног броја „Новог Сада“ да науче много шта и да исправе многа своја погрешна мишљења која су до сада имали о Новом Саду.

Сасвим је разумљиво да ће овај велики број нашег листа бити и обилно илустрован сликама, које ће служити као очигледни доказ овога рада и стварања који је учињен за велики циљ: за изградњу великог, модерног, данашњег Новог Сада.

У посебним чланцима ће људи од пера и верзирани одлично у новосадске прилике наводити у том броју „Новог Сада“, шта би у блиској будућности требало учинити за напредак, још веће благостање и јачи, импулзивнији прогрес нашег града. Ту ће бити говора о многобројним задацима које треба у интересу целокупног новосадског грађанства и систематски извршити.

Верујемо да ћемо тиме учинити услугу свима Новосађанима који воле своју варош, рођену грудом и за чији удео свакодневно стрепе и брину се,

Свечано освећење Занатског дома

Претставници нашег угледног staleжа најзад сви на окупу!

Православна Нова година 1939 је значајан дан у историји и развоју нашег угледног и вредног staleжа, занатлија. Тај се дан већ давно жељно очекивао и најзад је лепи и користан план остварен, на задовољство свију оних људи који знојем свога лица зарађују свој хлеб и имају посао тежак и пун одговорности.

Пре рата новосадске занатлије су већ имале своју добру организацију. Постојала је Занатлијска задруга, занатлијско певачко друштво „Невен“ и Коло Занатлијске омладине. Али пошто тада није било заједничког дома за те три важне установе, занатлијски друштвени живот је текао некако негодно и неправилно. Удружење је имало своје просторије у локалу у Змај Јовановићевој улици, „Невен“ је своје просторије одржавао на сасвим другом месту, а занатлијска омладина опет имала је своје просторије на трећем месту.

Освећењем Занатског дома у Новом Саду, омогућено је нашим занатлијама да отсада воде интензивнији, приснији друштвени живот и да се нађу на окупу кадгод то сталешки интереси буду изискивали. Нема сумње, да нови Занатски дом значи велики добитак не само за занатлије, него и за цео наш град, који је сада обогаћен једном лепом, репрезентативном зградом, са којом се сви ми Новосађани можемо само поносити.

Приликом свечаног освећења Занатског дома примећене су најугледније личности из нашег града. Била је заступљена и војска у личности армиског генерала г. Милорада Пет-

ровића, као и сва надлештва и друштва.

После црквеног обреда претседник старатељства Занатског дома г. Милан Суботин отворио је заједничку свечану седницу свих занатлијских удружења и корпорација. У свом поздравном говору, г. Суботин је упутио прве мисли Њ. В. Краљу Петру Другом и Краљевском Дому. Са свечане седнице занатлија упућен је топао и срдачан поздравни телеграм Њ. В. Краљу.

„Невен“ је затим отпевао државну химну. После тога је г. Суботин упутио срдачне речи захвалности покровитељу свечаности, претседнику општине г. Кости Миросављевићу.

На крају је узео реч покровитељ ове лепе и импозантне свечаности г. Коста Миросављевић који је, између осталог, рекао и ово:

— Пре завршетка ове лепе свечаности нашег занатлијског staleжа, дозволите да се захвалним приређивачима и да им кажем да сам од детињства пратио са задовољством успешан рад њихових организација. Да им кажем, да нас је данашња њихова свечаност много обрадовала јер су они и град Нови Сад у дому нашег занатског staleжа добили лепу установу, која ће бити њима на понос, а нашем грађанству на част.

После говора г. Миросављевића, „Невен“ је отпевао „Многа ја лета“, а увече истог дана приређен је у Занатском дому свечан банкет у част покровитеља г. Миросављевића, великих добротвора занатског staleжа и угледних гостију. Банкет је протекао у најбољем расположењу.

Како изгледа морал данашњице?

Данас живимо у доба не само материјалне, привредне кризе, него кроз наше доба провејава и јак галас моралне, душевне кризе. О моралу се и данас доста пише и говори, али се ништа не чини да се на пољу моралности и душевности створи здраво стање, да се пречисте ти збркани и махом скроз нетачни појмови о моралу.

Да ли смо и у погледу морала попустили? Нема сумње. Да је тако сведоче нам многе непобитне чињенице. Кад се морал руши, кад почне да иде на стакленим ногама, онда се повећава број криминалитета, број самоубиства, проституција се нагло шири заједно са алкохолизмом и коцкарском страшћу и морална осећања људи, уопште знатно попуштају.

Морал и карактер имају непосредне везе. Чврст карактер може имати само строго моралан човек. Где су данас људи са чврстим карактером? Они су тако ретки постали, они су, такорећи, беле вране. Некада, у стара, срећна времена, дата реч, на пример, сматрала се светињом. Обећање које су људи давали одржавало се по сваку цену. Часна реч је било нешто неприкосновено, нешто зашто се чак некад и умирало.

А данас? Ништа није лакше данашњем просечном човеку него да да неко обећање, само за то, да га не одржи. Обећања данас не вреде ништа. Јер се она не испуњавају. И разочарани, преварени човек губи веру не само у карактер и озбиљност онога, који му је дао обећа-

ње, па га није одржао, него допније не верује ни другим обећањима од стране других људи. Дата реч је данас изгубила своју вредност, управо њена вредност је код многих савремених људи равна нули.

Наши свештеници одржавају недељом и правником у оквиру литургије стално поучне, моралне проповеди, у којима се најчешће осврћу на неиздржљиво стање данашњег морала и некарактерност многих људи. Свештеници то чине у убедљивом облику и утичу на верне. Та улога нашег свештенства је благодарна и заслужује сваку хвалу и признање.

Понекад, али прилично ретко, чујемо и неког нашег књижевника или научника да одржава предавање о моралу, карактеру и душевности људи данашњице. У нашим дневним листовима веома ретко видимо чланке у том духу. И тиме је исцрпљена сва наша акција за јачањем морала, за препородом оронутлог, срозалог душевног живота људи, који повлачи за собом и знатно слабење морала.

Моралности и душевности савремени човек треба да посвети највећу пажњу. Ако то не учини и не стара се да своју моралност увиси или бар доведе ојача, поћи ћемо сви ми путем деморалисања, страшне душевне декаденције. Ако већина људи постане неморална, постаће и целина, рекао је славни римски говорник Цицерон. Ако је већина неморална, ни мањина не може остати морална.

Било би добро по друштво и нарочито корисно по млада поколења кад би се повела опсежна, шира акција за побољшањем морала, односно када би се учинило племенито и снажан напор ка враћању старог морала, који је вечан, увек исти и не може да се мења.

ПИЗАНСТВО И ЗЛОЧИН

Нема сумње да се алкохолизам после рата нагло почео да шири у целом свету. Ширењем алкохолизма, повећао се упоредо знатно и број криминалитета. Алкохол је чести узрок злочина и разних других инцидентата, насиља, крвавих туча, породичних сукоба и служи често и као потстрек за самоубиство, и када за добровољно одузимање живота не постоји никакав повод.

Породични живот данас код нас највише страда услед претеране потрошње алкохола. Скоро сваке недеље можете читати у новинама, како је нека жена убила мужа, јер није могла да издржи његову бруталност за време честог пијанства. Дешава се и обратном: муж убија жену или децу, јер га је алкохол већ толико савладао да не води више рачуна ни о себи ни о својој породици.

Недавно је суботички суд осудио удову Јосипа Ковача из Краљевог Брега за то, што је свог мужа пијавицу убила секиром при спавању. Добила је две године затвора. Тај случај је карактеристичан по данашње жалосне прилике наше. Једна жена је своје дело извр-

шила у крајњем очајању, кад никако више није могла да издржи тиранију свог мужа који је стално заударо на ракију.

И последица те аномалије била је: угашен је насилним путем један људски живот, а једна, иначе ваљана и вредна домаћица, осуђена је да две године чами у затвору због свог пијаног мужа. Два људска жи-

Једна корисна хигијенска новина

Позната је ствар да је на пољу народног здравља од ослобођења до данас веома много учињено, нарочито у оним крајевима, где је хигијена била прилично запуштена, у примитивном стању. Нема сумње, у том погледу се много учинило и постигнути су леви резултати.

Али у нашој здравственој служби ипак нешто заостаје већ годинама. Немамо довољно болница, санитарска служба у том погледу још ни данас није успела да достигне код нас ниво те службе као у другим напредним европским земљама.

Позната је чињеница, да новосадска државна болница већ одавно пати од оскудице у месту. Нема довољно постеља за многобројне тешке болеснике. Управа болнице као и остали меродавни и одговорни фактори те важне хигијенске установе заиста нису криви што то несносно и по народно здравље веома опасно и штетно стање већ дуги низ година постоји.

Управа новосадске Државне болнице и сви њени лекари чине надчовечанске напоре да савладају огромне тешкоће на које свакодневно наилазе у свом напорном и нимало захвалном раду. Али они имају везане руке. За проширење болнице, за знатно повећање постеља и модернизовање те неопходне здравствене институције нема се довољно кредита! То стално чујемо са надлежне стране, из Београда.

Питамо се: ако за народно здравље, оно што је најважније и највеће благо, нема кредита, за што онда има кредита? Зар су друге инвестиције важније

вота промашена — за љубав алкохола.

Време би било да се и са надлежне стране, а и приватном иницијативом једном већ поведе одлучна акција за знатно сузбијање алкохолизма код нас. Данашње стање је доста неиздржљиво. Оно води здравственој, моралној и привредној пропасти.

Један учитељ.

од инвестиција учињених у корист здравља целог народа?

И док управа новосадске болнице и њени лекари већ годинама муку муче са немањем кредита, дуже времена се ништа није учинило да се ово застојесно стање поправи. И пријатно нам је и радујемо се, кад сада можемо да констатујемо, да се нешто ипак предузело за поправљање несносних прилика на пољу наше болничке службе.

Решењем министра социјалне политике и народног здравља основане су недавно нове станице за лечење епилептичара. Позната је ствар, да је број падавичара у нашој земљи прилично велик, а та тешка и непријатна болест махом пустоши међу најсиромашнијим слојевима народа. И ова одлука министарства је дошла у последњем часу.

По тој одлуци, отворене су при болницама у Београду, Новом Саду и Ковину посебне станице за лечење епилептичара. Сиромашни болесници, који буду имали сведоштво о сиромаштву, имаће потпуно бесплатно лечење у тим болницама за лечење падавице.

Како сазнајемо, станица за епилепсију у Новом Саду, која се налази у згради Државне болнице, врши преглед и лечење падавице уторником и петком од 10 до 12 часова пре подне.

Ову важну и корисну хигијенску новину треба поздравити и похвалити надлежне, који су тиме ипак допринели унапређењу нашег народног здравља.

Кад земљорадник постаје штедљив...

У последње време опажа се једна нова, карактеристична појава. Наш земљорадник почео је да штеди, штавише, почео је да буде претерано економичан и пави на сваки динар. То није појединачна појава, то је општи симптом. Познато нам је свима да је наш сељак раније био прилично лакомислен кад је било говора о новцу. Лако је издавао паре, волео је да лумпује, да се проводи па ни коцку није презирао. Изгледа да су та времена прошла. Наш земљорадник је постао доста штедљив, можда више него што треба, па ако тако настави, моћи ће се такмичити са претерано штедљивим Шкотландцима.

Прича ми један сопственик бифеа у близини Житног трга:

— Тешка су времена настала, драги господине. Пре је сељак трошио много. Захладио је ревносно у бифе и пио и јео мно-

го. Данас су та времена минула. Данас је реткост да понеки земљорадник, који дође са савлаша или из оближњих села завири у локал.

Знате шта он сада ради? Понесе од куће флашу са ракијом или вином као и славиним, луком и хлебом у торби и седећи на колима се части. Тако се од куће донетим стварима снабдева преко целог дана и — штеди.

Шта да кажемо на то ми који смо до скоро искључиво живели од тих људи? За нас је настало очајно стање. Кирија је велика, дажбине још веће, а промет минималан.

Покушао сам да некако утешим огорченог бифеџију и рекао му да то стање неће дуго трајати. Данас у целој Европи влада нервозна психоза, неки талас штедње је захватио све европске народе, па и нас Југословене. Новац се цени, штеди. Кад криза буде прошла, проме-

ниће се ситуација на боље и свет ће опет бити надахнути.

Свет је постао штедљив. Симптоматична, нова појава код нас. Треба ли да се радујемо тој појави или да жалимо што је тако? С једне стране је лепо и похвално што су људи почели да штеде и цене вредност новца, али с друге стране опет забрињује та појава, јер ће од претеране штедње ипак страдати не само привреда, него и многе приватне егзистенције...

ШТА ПИШЕ ЧИТАЛАЦ?

„Признајем, страстан сам пушач и добра муштерија државног монопола. На цигарете много трошим, јер не могу да одолим тој страсти, која је данас захватила целу земљину куглу, па знатно заравила и нежнији пол.

Али са нашим цигаретама ипак није све у реду. Као што је познато, у нашој земљи постоје више фабрика дувана и цигарета. То је и потребно, јер је потрошња дуванских производа последњих година огромно порасла. И ми бисмо се радовали што се — кад већ страст пушења толико пустоши и не може да се искорени — државни приходи на овај начин знатно појачавају.

Али... Наш народ каже: колико људи, толико људи. То исто би се могло рећи и за наше дуванске производе. Колико фабрика толико разних цигарета. Од истог дувана, који се у земљи производи, праве се по разним методама и фабричким поступцима разне цигарете које се продају под истим именом. Из једне фабрике добијате например, љућу, гору цигарету, из друге блажвију, финију. Како то? А на свима је исти назив!

Свима нашим пушачима је добро познато, да су цигарете из нишке фабрике најбоље, најукусније, те цигарете цени највише сваки пушачки гурман. Да, али тај идеал од цигарете се не може увек и на сваком месту добити! Треба имати протекције код сопственика трафике па да се понекад дође до тих толико жељених „нишких специјалитета“.

По мом скромном мишљењу, било би добро да се у свима нашим фабрикама цигарета у државни заведе једнообразно прављење цигарета од истог дувана и на исти начин фабрикованих. Па када би тада цигарете биле испод просечног квалитета, бар се не бисмо жалили да има разлике на томе пољу“.

Један страстан пушач.

Почетак балске сезоне у Новом Саду

Сезона балова је у нашем граду већ почела. Наши Новосађани воле балове, али нису у том погледу ни раскалашни ни претерани. У другим варошима се приређују за време балске сезоне безбројне игранке, балови и забаве и ту се често иде до крајности. Новосађани су скромнији.

Наши суграђани воле мало, али отмене, лепе и занимљиве

забаве. И тако се у нашем граду приређују сваке зиме неколико заиста елитних балова, који на сјајан начин манифестују друштвени живот Српске Атине.

Један од најелитнијих балова је већ годинама бал Удружења правника, који се сваке године приређује у месецу фебруару. И ове године ће се правнички бал одржати у другој половини фебруара. За тај елитни и интересантан бал влада већ сада велико интересовање код публике. Бал правника ће се одржати у свима просторијама Спомен-дома.

Кроз који дан биће већ упућене позивнице за правнички бал, коме ће само позвани гости моћи присуствовати. На бал ће доћи отмени гости из целе Војводине, Београда, па и других крајева. Управа Удружења правника чини већ сада опсежне припреме да би овај бал што више и лепше успео.

Смрт угледног новосадског ратара Владе Поповића

Ових дана је умро у Новом Саду, у својој 80-тој години угледни ратар Влада Поповић. Он је међу ратарима и осталим суграђанима уживао дуги низ година велики углед и поштовање, јер је био познат као модеран, културан земљорадник, који се свесрдно и одлучно борио за унапређење нашег баштованства. Још пре рата, пок. Влада Поповић је ревностно радио и на задружном пољу и ту је стекао огромне заслуге. Био је дуже времена деловођа прве Српске земљорадничке задруге у Новом Саду.

Најмлађи син пок. Владе Поповића је као добровољац српске војске погинуо 1915 године за ослобођење Србије и стварање Југославије, у најлепшим годинама. Покојника оплакују са дубоким пијететом наши угледни суграђани његови синови гг. Дака, Тоша и Алимпје Поповић и многобројна увучад и остала родбина.

Покојном Влади Поповићу, који је био познат по свом добром и племенитом срцу, честитости и скромности желимо покој души, а његовим ожалошћеним милим и драгима утеху у дубоком болу и тузи.



СОКОЛСТВО

У Руменки се подиже Соколски дом.

О православној Новој Години одржана је главна годишња скупштина Соколског друштва у Руменки, којој је председавао г. Тоша Омаљев, старешина друштва. Ова скупштина била је обилно посећена, извештаји свију функционера су примљени једногласно, па су пали и неки предлози који су од присутних такође прихваћени.

Стара управа је поново изабрана са незнатним изменама, председавак је и даље г. Тоша Омаљев, старешина. Та агилна управа Соколског друштва у Руменки је у току прошле године сакупила 77.000 динара за изградњу модерног и лепог со-

колског дома у селу. Дом се већ налази у градњи, па уколико се и ове године буде успело у вези са сакупљањем прилога за дозвђивање дома, биће још до краја ове године Руменка обогачена једном лепом

зградом, а руменачки соколи ће имати своју кућу, где ће се састајати ради вежби и интензивнијег друштвеног додира:

Руменачким соколима, као и њеној агилној управи честитамо на до сада постигнутом успеху!

Смрт Живка Јекића, књиговође српских народних фондова*)

Након дужег опакног боловања умро је и сахрањен у некад гласовитом Српском Сиону човек, који као свестан Србин, савестан родољуб, предан патриота и самопрегоран јавни радник и данас, и тек данас многим може послужити за пример како за аманете и светиње Српства и Православља светосавског у корист народа и државе треба живети и делати и под лично и тешким и неугодним приликама и околностима, а не само у добру у којем је свакоме лако добар бити...

Кад се након безнадежна обољења некадашњег „сивог тина“ и „орла са висине“ свесрпског борца и мученика др. Световара Милетића његова српска народна слободоумна странка метаморфозовала у војвођанску српску народну радикалну странку, којој су на челу били: Др. Ђорђе Красојевић, Јаша Томић, Др. Миша Михајловић, Др. Ђура Цвејић, Др. Богољуб Милетић, Ника Грујић, Др. Ан. Рокнић и други, тада је и пок. Јекић ушао у исту странку, којој је он остао веран и доследан до последњег дана својега.

Као јавни радник српског радикализма, соја и кова Николе Пашића, Јекић је као рођени Сремац радио смишљено, неуморно и самопрегорно да се тај српски радикализам у Срему прошири и утврди. У томе раду он се руководио само истином, правдом и поштењем, и општим интересима Српства као таквог. Ушао је у ред ових јавних радника, са чијег неставка и губитка са песником можемо рећи: „Наши дани све су блеђи, а јунаци све су ређи“. И ту је Војводини слаба утеха, што и доста великом броју савремене њене омладине морамо упутити опомену песникову: „Омладино дико стара, омладино јаде млад, камо оног старог жара, камо онај рушни град“ — за свеопште користи Српства!

Као чиновник био је пок. Јекић тачан, уредан и савестан до узора. Ту он није знао ни признавати ништа друго до рад, ред, закон и користи народне. Кад је он на темељу расписана

*) Овај чланак доносимо с извесним закашњењем, из техничких разлога, па молимо наше читаоце да то уму у обзир.

Докле ћемо се мучити са оскудицом у школским зградама?

Давно је позната ствар да Нови Сад, више него икоја друга југословенска варош, невероватно пати од велике оскудице у школским зградама. То ало постоји већ годинама и још му се није нашло лека. Надлежни су, истина, чинили велике напоре да то мучно питање једном на радикалан и коначан начин реше, али до сада је успех

стецаја из земаљске службе прешао као финансијски стручњак у службу народно-црквене војвођанске аутономије уверио се ту убрзо да су од фондова до његова доласка и земаљске и државне власти разне дажбине неисправно наплаћивале. Иако је знатан део тих незаконитих наплата већ био застарео и за фондове пропао, Јекић је успео да оне незастареле у износу од преко 20.000 форината врати и спасе фондовима, који под њима надаље нису трпели такве штете.

У друштвеном животу био је Јекић према свакоме предусретљив, пријазан и услужан, у колико су дотичне особе тога биле достојне. Сиротињу је помагао саветима и делом, не тражећи за то никакве отштете. А својим пријатељима био је и предан и веран друг и у добру и у злу...

На својем дому био је добар и вредан, муж и отац, где је бодро мотрио да и пород му буде и остане веран и доследан прејемник и следбеник његових погледа на свет и живот у њему; али пре и изнад свега да остану верни српским родољубивим и патриотским традицијама његова дома. У томе га је неуморно и смишљено помагала његова супруга Загорка, и сестра ове Лепосава, обе кћери знаног Карловачког трговца Ђоке Матића, одличног српског националног радника, који је за време најмучнијих дана борбе србијанских радикала против Милана Обреновића и умео и смео да, прерушен у сремског сељака, Николи Пашића у својим колима прокријумчари из Србије до својег дома у Карловцима, откуд је после Пашић преко Бачке и Баната доспео до Влашке и отуда у Каравеловљево Бугарску да у овој нађе привремено уточишта...

На догледу трошве земаљске љуске Јекићеве родољубиве, патријотске, радикалске српске душе, праштамо се са његовом блаженом сени искрено српски:

Бог те, Живко, простио, и лака ти буди земља твојег родног данас слободног Срема, а спомен твој живеће међу нама старим српским радикалима док и за нас не куцне час да — пођемо за тобом. Б. Ђ. Ст.

рити сношљивије стање под данашњим страшним приликама.

Недавно су родитељи ученика Женске гимназије депутативно посетили бана г. Светислава Рајића и замолили га да издејствује да се из зграде Женске гимназије што пре иселе трговачка академија и Женска учитељска школа. У тој школској згради трају предавања скоро непрекидно преко целог дана и младе девојке ученице гимназије морају увече, после 7 часова, без пратње да пролазе кроз мрачне улице. Оне се тако често излажу разним опасностима и често страдају од напада насртљивих мушкараца који немају обзира ни према деци.

Депутацију Заједнице дома и школе Женске гимназије примио је бан г. Рајић срдачно и обећао да ће у блиској будућности учинити све што је могуће да се заиста неформалном стању на пољу школских зграда у Новом Саду стане на пут. На тај начин постоји нада да ће се ово крупно и по нашу школску омладину толико важно питање најзад ипак повољно ликвидирати.

Мисли и искуства...

Има две врсте жена: племените, праведне жене и оне које Француз назва полуженама, а полужверима. Оне прве мушкарац обично згази, кад их сретне у животу. Оне друге згазе њега, јер ипак има једна логика у Космосу. Ове друге, кад захвате у канџе, овда отму новац, здравље, част и живот, али је мало мушкараца, који имају снаге да им се отму, да их се ослободе. Оне прве данас изумиру. Ове друге владају друштвом, већ и код нас и дају тон свему и свачему.

Ко добива стипендије? Обично невредни. Знам даровитог дечака, који је још као дете зарадио хиљаде за добротворна (?) женска друштва, давајући концерте. Кад се једва једна досети, да би га требало помоћи, сам је велики жупан од просветног одељења тражио, да оно то учини. Добио је 50 динара свега и укор, да није лепо, што хода по канцеларијама.

Знам другог, који је баш у Новом Саду одавно увежбао неколико омладинаца и дали су прву хрватску Божићну мису у цркви, где је дотад била само мађарска и немачка песма. Сем тога заступао је кантора у певницама. Награда? Ништа! Тај млади човек је лако увидео, да је на погрешном путу за стицање лаворика, симпатија и признања рада. Окренуо је своје амбиције на практичнија поља неваљалства и ту су му се сада пружале стотину руку (и врло утицајних) да би га помогле!

Наши највећи радници на пољу национализма за време робовања Војводине још немају споменика ни јубилеја. Њихова имена само још памте савременици, који су с њима радили. Други нико. И то се овда лепо зове: патриотизам. Благо нама!

Још пре Ослобођења на дан

13 марта заседао је босански Сабор и ту је г. директор више девојачке школе Стева Калужичић (отац шесторо младих синова) искористио прилику, да као народни посланик славном аустријском режиму прочита буквицу: како је најспособније наше људе терала пре времена у пензију. Споменуо је и мене и мој рад на педагошким листовима. Франковци бесни и пакосни, којима је моје име било исто што и за бика црвена марама, изабраше неког опскурног сеоског учу, да он одговори, како сам ја жена абнормална и све што сам написала нисам сама осетила и проживела, јер да сам нероткиња. На то је добио посланик, Пољак др. Јанкиевич: „Па ено је баш данас родила сина! То је бар чињеница, која се не да сакрити!“ Исти дан штампала је немачка „Bosnische Post“ једну моју врло весело и обешечачки написану коверу „Бећаруша“, а „Српска реч“ неки рад о срећној мајци, Српкињи.

У болници, где сам се тада породила, био је запослен чувени хирург др. Костић, аутор познатих научних дела. Директор болнице, др. Костић и још нека господа била су радознала како изгледа жена, о којој се у сабору овако безобразно и инфамно говори. Искористише час лекарске посете, да ме обиђу. Лежала сам здрава, весела и срећна, јер још нисам искусила да: „être mère c'est l'enfer“, (да је бити мати пакао*) др. Костић ме упита: Да ли сте ви сада написали оно о „Бећаруши“? Да ли сте Српкиња? „Јесам на жалост! одговорила сам, не знајући ништа о говору у Сабору. А писала дабоме нисам баш сада, него мало пре!“ Честитали су ми и отишли живо разговарајући о томе, какве клевете код нас може да измисли ниска пакост каквог глупана.

Да ли је што се тиче пензионисања најзаслужнијих сада код нас боље у ослобођеној отаџбини? *Advocatus diaboli.*

*) Alphone Daudet.

Наше историске драгоцености

У низу од петнаест чланака изнела сам оно што се код нас чува најдрагоценије. Овамо бројим и омот једне мумије, давно довешене у загребачки музеј и сад истем протумачене.

У Плотњиковом институту у Загребу фотографисан је омот од папироса, којим је била омотана чувена мумија загребачког археолошког музеја. Тај омот је стар преко пет хиљада година, цео прекривен смолом, којом је био облепљен око мумије. Тек по где-где провирује између смоле по који знак, налик на слово.

Фотографија овога папироса, међутим снимљена по методи г. Плотњикова инфрацрвеним зрацима, открила је под дебелим слојем дрвене смоле цео текст.

Утврђено је да је тај текст на етрушћанским језику. То је изавало огромну сензацију у културном свету, јер су досада-

шњи текстови на том загонетном језику износили само по неколико речи, тако да се он, на основу ранијих текстова, на камењу, вазама и гробовима, није могао одгонетнути. Тек сада етрусколози дали су се на посао и проучавају, по тексту на папиросу са загребачке мумије, језик старих Етруска, о чијој ванредно високој култури има много споменика, али се иначе о њима готово ништа не зна.

О таквим папиросима писао је већ пре више година наш Даровин Јунковић и нашао неке сличности са словима етруским и словенским.

Без тешкоћа се сада могу читати текстови писама у затвореним ковертима са највећом лакоћом снимају данас текстове које је инквизиција, пре више стотина година, радикално препрала непровидним тушем и мислила да их је заувек учинила нечитљивим; текстови на изгорелој хартији, која је претворена у углен, постају на фотографији, снимљеној по Плотњиковој методи, сасвим читљивији; откривају се потпуно текстови и слике вековама, па и хиљадама година прекривене дебелим слојем прашине и смоле. Г. Плотњик је професор у Загребу.

Беловић Јелица.

Шта је љубомора?

Као што се у животу много штошта не мења, тако је и љубомора остала до данас непромењено осећање. Форма се можда и ту, као и код љубави мења, али суштина остаје иста, јер љубомора је престаро осећање, као и сама љубав.

По мишљењу психолога, љубомора је у ствари узредни производ љубави. О љубомори људи лако не говоре, не желе ни да повреде ни своја ни туђа осећања. О љубомори постоје разна гледишта и тај проблем би требало коначно пречистити. Многа питања љубоморе лако решавају одмахивањем руке и тврђењем да то није ништа. То говоре људи који нису волели и који моментално нису заљубљени. Јер, љубоморан може бити само човек који је у исто време и истински заљубљен. Љубомора је, према томе, веома озбиљна ствар. И знамо добро да у свету има много трагедија и драма због љубоморе.

Може ли се љубомора кад већ постоји у својој пуној јачини угушити? Греше они који тврде да је то могуће постићи — аутосугестијом. Угушити своју љубомору, значило би угушити своју љубав. А то човеку завста тешко и најређе полази за руком.

Култура и љубомора немају никакве везе. Човек може бити најкултурнији, са високим образовањем, углађен, лепо васпитан, па ипак када је љубоморан, он постаје неурачуљив.

Пред париским судом одговарао је пре извесног времена један абисински принц, који је био васпитан у европском духу. На париском медицинском факултету стекао је лекарску диплому и био човек ванредно

отмених манира. Па ипак, када је постао љубоморан са њега је нагло пао плашт европске културе и он је својој неверној љубавници одгризао нос.

Душевни процес код љубоморног човека је нешто необично, ненормално — кажу психолози. То је истина. Код њега се потенцирају одједном сва нормална осећања, ствара се прави осећајни и мисаони хаос; ту разум игра најмању улогу.

„Чудовиште зелених очију“, како је навао Шекспир љубомору, она је дубоко укорењена у души сваког човека и она је само манифестација незадовољства због тога што се објекти љубави излажу опасности да пређу у туђи посед. Љубоморан човек не брани само своју својину, свој љубавни објект, он се брани у исто време и против осталих последица: неверства свог партнера, са моћи, коју то неверство доноси собом и уопште, против свих поремећаја, који се могу разарањем једне љубави изазвати.

Малер једног новосадског мужа.

Није шала, већ сушта истина

Један господин у каванском друштву испричао је један занимљив случај, управо малер једног новосадског мужа који се недавно десно. Г. Ђока је познат као добар и примеран муж и воли своју жену, мави је. Али воли и чашицу исто. Кад су настали хладни дани, жена г. Ђоке је изразила жељу да поједе тањир пиктија, које она неизмерно воли. (Узгред буди речено, млада је домаћица и сама још није у стању да их скува...)

Г. Ђока је чувши ту женину жељу одмах скочио и пошао до једног ресторана да донесе два тањира пиктија за вечеру. Он је изабрао два најлепша тањира са дивним кожурицама и свињским ногама. Исплатио је пиктије и већ је хтео да оде кући. Али ђаво никад не спава. Нашло се у локалу познато друштво.

— Седи, Ђоко, да искапимо једну! гласио је стереотипни позив.

Г. Ђока није био са раскида, па је сео. Али он пати од мане, као и многи други, иначе примерни, мужеви. Кад попије једну, попио би и другу и та се серија чокања наставља.

Да није искапио први чокањ, однео би својој милој женици пиктије још рано увече. Али, али... Уместо увече, г. Ђока је прилично пијан, изјутра донео тањире са пиктијама. То већ нису биле пиктије, него обична чорба. Истопило се јело од велике топлоте по равним локалима... И ту се десно малер.

Г-ђа Коса је оба тањира са чорбом треснула г. Ђоки о главу и полила му све одело. Сад је и изнутра и споља био — мокар. И због та два тањира пиктија, како се сазнаје, г-ђа Роса и г. Ђока су одлучили да се разведу...

* Не заборавите, да књићара „Славија“ има све савремене књиге. Нови Сад, Пашићева и Краља Петра I улица.

Чудо од човека!

О Вилиему Проктору, некадашњем угледном трговцу у енглеској вароши Винчестер, који данас живи у варошици Слауг, сви енглески листови сада опширно пишу. Он је јунак једног романа који за данашње појмове скоро невероватно звучи. Проктора су енглески новинари прозвали „оличењем енглеског поштења“.

1900 године, када је Вилием Проктор имао 27 година, постао је самосталан и отворио малу бакалницу у Винчестеру. Узалудно је уложио много труда и љубави у свој посао, његова радња никако није ишла и он се задужио. Најзад је Проктор морао да тражи стечај и после тога је још увек остао дужан својим повериоцима 200 фунти стерлинга.

Добронамерним повериоцима је пропали бакалин обећао да ће им цео дуг сасвим сигурно вратити, иако ће то дуже времена трајати, јер 200 фунти није лако зарадити. Тридесет и осам година је Проктор радио, штедео и пазно на сваки пени, да би сакупио новац који је дуговао својим повериоцима. Сва својом женом и децом је живео кроз скоро четири деценије најскромније и одузимао је од уста, ишао у позбаном оделу и увек пешке, не користећи се ни трамвајем ни аутобусом, само да би скуцао новац за враћање дуга.

Сваку зарађену пару Проктор је одмах односио у банку а за себе и своју породицу је остављао само најужније. Тако је за 30 година најзад успео да сакупи 400 фунти, колико је његово дуговање повериоцима у Винчестеру са каматама износило. Био је сав срећан и одахнуо.

Новац је бивши бакалин одмах послао председнику општине у Винчестеру с тим да овај уручи његовим повериоцима од пре четири деценије његово дуговање заједно с интесом. Кад је новац послао, Проктор је осетио неизмерну срећу и задовољство што се решио толиког терета и свима пријатељима се хвалио с тим.

Међутим председник винчестерске општине се није нимало одушевио овом Прокторовом пошљом новца. Сада тај човек има много главобоље да пронађе Прокторове повериоце, од којих су за минутих тридесетина година неки поумирали, а остали ишчезли без трага. Прва потера је наређена за повериоцима бившег бакалина, али ни један до данас није пронађен. И председник општине се много љути на претерано ревностног и поштењег човека...

Добро чисти одело је трајно и елегантно

ЕТИЛЕН

Нови Сад, Вр. Петра II. 4
Чисти суво ваше одело